

Л. Франко

Вічний
революціонер

І. ФРАНКО

ВІЧНИЙ
РЕВОЛЮЦІОНЕР

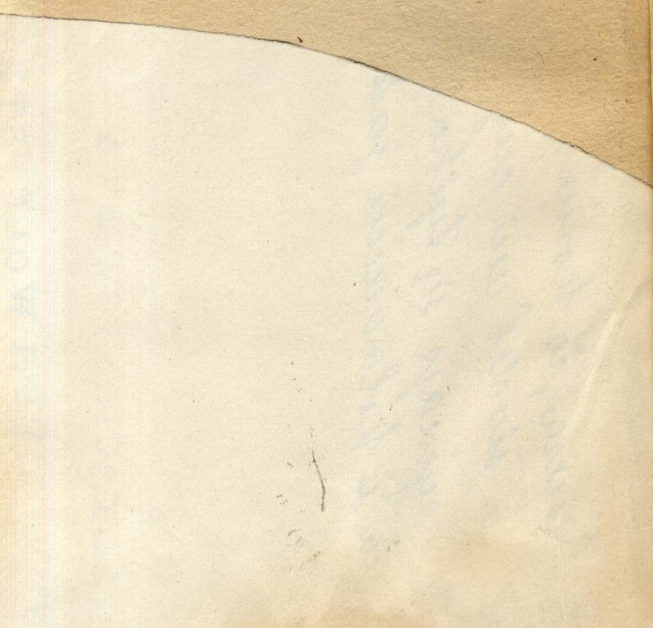
ВІРШІ

210

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ
ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО
КИЇВ

50 92

Львівська Філія
Бібліотеки АЗ-УРСР

І. Франко

10
1-2000 1000 1000 1000

№ 1 УНІВЕРСАЛЬНА БІБЛІОТЕКА № 1

І. ФРАНКО

ВІЧНИЙ РЕВОЛЮЦІОНЕР

ВІРШІ

16.775

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО
КИЇВСЬКА ФІЛІЯ
1920.

ЛЛ

№ 1 УНІВЕРСАЛЬНА БІБЛІОТЕКА

І. ФРАНКО

ВІСНИК

РЕВОЛЮЦІОНЕР

Львівська Філія
Бібліотеки АН-УРСР

130 43
Львівська бібліотека
АН УРСР
№ 31 884

1951

B-549

РОСІЙСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО
УНІВЕРСАЛЬНА БІБЛІОТЕКА
1930

Друга Радянська друкарня, Пушкінська, 4.
838—2. Друковано 10.000.

Г И М Н.

Вічний революціонер —
Дух, що тіло рве до бою,
Рве за поступ, щастя й волю, —
Він живе, він ще не вмер.
Ні попівськії тортури,
Ні арештів царських мури,
Ані війська муштровані,
Ні гармати лаштовані,
Ні шпіонів ремесло
В гріб його ще не звело.

Він не вмер, він ще живе!
Хоч від тисяч літ родився,
То аж вчора розповився
І о власній силі йде —
І простуєся, міцніє,
І спішить туди, де дніє . . .

Словом сильним, мов трубою
Міліони зве з собою.—
Міліони радо йдуть,
Бо ж се голос д у х а чуť.

Голос духа чути скрізь:
По курних хатах мужицьких,
По варстатах ремісницьких,
По місцях недолі й сліз.
І де тільки він роздасться,
Гинуть сльози й сум нещастя,
Сила родиться й завзяття—
Не ридать, а здобувати
Хоч синам, як не собі,
Кращу долю в боротьбі.

Вічний революційонер—
Дух, наука, думка, воля
Не уступить пітьмі поля,
Не дасть спутатись тепер.
Розвалилась зла руїна,
Покотилася лавіна,—
І де в світі тая сила,
Щоб в бігу її спинила,
Щоб вгасила, мов огонь,
Розвидняючийся день

НА СУДІ.

Думи пролетаря. I.

Судіть мене, судді мої,
Без милости фальшивої!
Не надійтесь, що верну я
З дороги „нечестивої“,
Не надійтесь, що голову
Перед вами смирно схилю я,
Що в добрість вашу вірити
Буду одну хоч хвилию я.

Судіть мене без боязни,—
Та ж сильні ви, то знаєте!
Судіть без встиду, та ж ви встид
На прив'язі тримаєте;
Судіть, як каже право вам,
Судіть острійше, тяжше ще,—
Та ж ви і право, то одно
В одній машині колісце.

Одно лишень, прошу я вас,
Скажіть виразно й сміло ви:

Яка вина моя і тих,
Що враз зо мною йдуть і йшли?
Скажіть виразно: Люде ті,
Се зрадники! Вони хотять
Перетворить, перевернуть,
Звалити наш суспільний лад!

Та й ще скажіть, за що хотять
Перетворити лад цілий?
За те, що паном в нім богач,
А гнесь слугою люд німий,
За те, що чесна праця в нім
Придавлена, принижена,
Хоч весь той ваш суспільний лад
Піддержує й живить вона.

За те, що дармоїдство тут
З робочих рук ссе кров і піт;
За те, що тут с катедр, амбон
Ллесь темнота, не ясний світ,
За те, що ллесь мільйонів кров
По прихоті панів, царів;
За те, що люде людям тут
Кати, боги, раби гірш псів.

А ще скажіте, як сей лад
Перевернути хочем ми?
Не зброєю, не силою
Огню, заліза і війни;

А правдою і працею
Й наукою. А як війна
Кровава понадобиться,
Не наша в тім буде вина.

Та ще скажіть, що ви й самі
Не відмовляєте нам то,
Що правду ми говоримо,
Що прямо, чесно ми йдемо,
За правдою. Все те скажіть,
Судді мої, по щирости,
Тоді в ім'я сего ладу
Судіть мене без милости!

МИЛОСЕРДНИМ.

Думи пролетаря. II.

Нехай і так, що мов червяк
Затоптаний в багно життя,
Оскорблений, унижений,
З гнівом в душі вмираю я;
Нехай і так, що в старця мов,
Похилий мій, нуждений вид,
Та все ж ваш дар непрошений
Глибоко грудь міні ранить.

Нехай і так, що добрі ви
І чесні ви і щирі ви,
Що з милосердя даєте
Старцеві милостині ви;
Та милостині вашої
Я не благав, я не просив,—
За що ж ви дар той тичете,
Щоб руку мні наскрізь палив.

І хто ж вам право дав таке,
Щоб милувались ви сейчас

Над кождим, у кого лице
Не так щасливо, як у вас,
В кого уста безкровні,
Погас в очах веселий жар,
І одіж драна голосно
Говорить: бач, се пролетар.

Хто знає, може драний той,
Блідий, нуждений пролетар
Не хоче милости, вважа
Пощочиною всякий дар?
Хто знає, може слова лиш
Прихильного від вас він жде,
А може найвдячніший вам
За ваше мовчання буде?

А вже дар той, за котрий
Вас ваша совість похвалить,
Його важким униженням,
Мов п'ять до долу повалить?
А може за той дар, що в вас
Із милостивих рук плине,
Він милість вашу дешево,
І руки ваші проклинає? . .

SEMPER IDEM!

Думи пролетаря. III.

Против рожна перти,
Против хвиль плисти,
Сміло аж до смерти
Хрест важкий нести!

Правда проти сили!
Боем проти сили!
Між народ похилий
Вольности слова!

З світочем науки
Проти брехні й тьми
Гей, робочі руки,
Світлії уми!

Ще те не вродилось
Острее залізо,
Щоб ним правду й волю
Самодур зарізав!

Ще той не вродився
Жар, щоб в нім згоріло
Вічне діло духа,
Не лиш утле тіло!

І Д Е Я Ч І С Т І Н

Думи і слова

Вісник

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

ІІ

І Д Е А Л І С Т И.

Думи пролетаря. IV.

Під пнем перегнилим в болоті гнилому
Вертаються, клубляться дрібні червяки;
І вродились, вирости й гинуть у ньому,
А другі їх тілом живуть залюбки.

І сниться ім бідним у пітьми кріпощній:
Деся сонце горить у всім чарі весни,
А в сонця промінню, у радості вічній
Гуляють і золотом сяють вони.

Ті сні свої черви складали в системи
З заключенням: так є найліпше, як є;
Читали промови, співали поеми
Про гарне, щасливе в болоті життє.

В тім люде той пень відвалили й поперли,
І дійснее сонце вказалось з-за мгли;
На сонде те глигнули черви й померли,
І мручи убійчєє світло кляли.

ВСЮДИ НІВЕЧИТЬСЯ ПРАВДА.

Думи пролетаря. V.

Всюди нівечиться правда,
Всюди панує брехня,
В ваших лиш серцях, о браття,
Най не постане вона!

Там ви для правди святої
Сильний збудуйте опліт,
Там ви огонь негасимий
Чесно і думки паліть!

Твердша від сталі твердої,
Сто раз тривкійша ніж мур
Щирих, м'яких серць твердиня
Супроти громів і бур.

Там є поколінь в покоління
Правда простоїть ціла,
Поки не зломиться лютий
Вал лицемірства і зла.

І мов те древо зімою,
З верху безлисте, мертве,
В бурі, морози пускає
Вічно коріння нове;

І мов нора та підземна
Тріска ключем с-під скали,—
Трісне с-під зла й пересудів
Правда жива на землі.

СУСПОКІЙ.

Думи пролетаря. VI.

Суспокій—святее діло
Всуспокійніі часи,
Та як в час війни та бою
Ти зовеш до суспокою,—
Зрадник або трус еси.

Бо коли народи в згоді
Враз працюють, щоб природі
Вирвуть тайну не одну,
В тьму життя влить світла досить,—
Горе тому, хто підносить

Самовільную війну.
Та коли в робучу пору
В нашу хату і комору
Закрадаєсь лиходій,
Щоб здобуток наш розкрасти,
Ще й на нас кайдани вкласти,—
Чи й тоді святий спокій? . . .

ЛВВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА

АН УРСР

№

31 884

Львівська обласна
бібліотека

130 40

ТОВАРИШАМ.

Думи пролетаря. VII.

І вас зі своїх зборів проженуть
Старих порядків лицарі гордії,
Ім'я і діла ваші проклинуть
І крикнуть: „Зрада, пагубнії мрії“
І вашу добру славу оплюють
Брехнею, й вас полічать між злодії.
Отрутою замучених напоять,
Надіі ясні жовчею затроять.

На суд потягнуть вас, начиняють вами
Всі тюрми, все покличуть проти вас—
Людей і Бога. Ділом і словами
Не проминуть ранили раз-у-раз
Мякшее серце ваше, мов тернами.
Подумаеш: Оттак жить! І не раз
Самому страшно, защемить у груди . . .
Чи ж так живуть з людьми-братами люде?

Не так повинні! Що не так жили,
Щоб брата і в найменшому пізнали,
За те як раз до бою ви пішли,
На поклик правди проти брехні стали . . .
Борітеся! Терпіть! По всій землі
Рівняйте стежку правді! Де застали
Лиш гложе, терня, там по вас нехай
Зазеленіє жито наче гай!

НЕ ЛЮДЕ НАШІ ВОРОГИ.

Думи пролетаря. VIII.

Не люде наші ворогі,
Хоч люде гонять нас і судять
І запирають до тюрми,
І висмівають нас і гудять.

Во люде що? Каміння те,
Котре розбурхана весною
Валами котить і несе
Ріка розлитая з собою.

Не в людях зло, а в путах тих,
Котрі незримиими вузлами
Скрутили сильних і слабих
З їх мукою і їх ділами.

Мов Ляокоон серед змій,
Так люд увесь в тих путах вьється . . .
Ох і коли ж той скрут страшний
На тілі велетня порветься?

НЕ ДОВГО ЖИВ Я...

Думи пролетаря. IX.

Не довго жив я в світі ще,
Та встиг чимало вже зазнати.
Не що й дало міні життя,
Та все ж дало досить багато.

Дало міні пізнати добро,
Дало побачить світ науки,
Бажання правди у душі
І дві тверді, робучі руки.

Дало і приязнь і любов
Взаїмну хоч і не щасливу.
Сказало: „Сій, хоч не твійов
Руков пожате буде жниво!“

І ворогів дало, котрі
Клинуть і тиснуть мя, бо сильні;
Дало й прихильників, котрі
Найбільш самі собі прихильні.

Та над усе ціню я ту
Малую мірку мук і болю,
Котрі приняв я в сім життю,
За правду, за добро, за волю.

ХІ

В И П Л А К А Л И...

Думи пролетаря. Х.

Ви плакали фальшивими сльозами
Над моею недолею, жаліли
Мене, махали жалісно руками,
Та допомогти міні не вміли й не хотіли.

„Жаль бідного! З дороги марне збився
І згиб! Ми те з гори вже добре знали!
Дурний був, за пусту роботу, бач, вчепився,
І ось куди его фантазії загнали!“

А другі, ще милосердніші, бистро
Здвигаючи плечима, промовляли:
„Ось до чого веде погане товариство,
Сліпая віра в мрії-ідеали!“

Пожалували всі мене, а далі
Пішли-хто на обід, хто в карти грати,
А хто судить запертих в кріміналі,
А я лишивсь під тином умирати.

НЕЗРЯЧІ ГОЛОВИ...

Незрячі голови наш вік клинуть,
В котрім, говорять, перед правом сила.
А чесній думці перетяті крила,
А правду й волю як звіря женуть.

Та що ж то-право? Право, се лиш сила,
А сила—право, се закон природи.
В життю лиш сила ломить перешкоди,
До лету в гору роєпускає крила.

Та що ж сила? Лиш п'ястук та зброя?
А серця вашого огонь святий,
А думка, що світи нові буде,

А волі вашої залізні крила,
А переконань, правди блиск яркий
Чи ж се не також непропаца сила?

ЩО ВОВК ВІВЦЮ ІСТЬ...

Тюремні сонети I.

Що вовк вівцю їсть—жалко, та не диво,
На те він вовк, розбійник, душогубець.
Та як би віл, спокійний травоскубець,
Прийнявся враз живеє рвать м'ясиво? . . .

Що ширить тьму у рясі темнолюбець,
Що кат у фраку точить кров як пиво,
Що злодій-фарисей основи живо
Спаса—се зло, та злий в злім не проступець.

Та чесний чоловік, що злomu служить,
Своею честю покриває мідний
Лоб підлоти, а стиха плаче й тужить,—

- Се вид найвисшої погорди гідний,
Се вид Пилата, що Христа на муки
Віддав, а сам умив прилюдно руки.

ПИЛАТ ХРИСТА ВІДДАВ КАТАМ...

Тюремні сонети II.

Пилат Христа віддав катам на муки
І мовив: „Я невинен, вам бажалось!“
Взяв воду і прилюдно вмивши руки
Пішов обідать, мов ніщо й не сталося.

Та сталося так: немов на вид гадюки,
На вид його у ростіч все пускалось—
Раби, прислуга . . . навіть заметалось
Безстрашне серце в воїна-звірюки.

Пішов на кришу, де чекала жінка,
Так та з страху лиш скрикнула в нетямі,
В низ верглась і разбилася об камінь.

Пішов в покій, де в пуху спить дитинка,
Так та лиш витріщила оченятка
На нього й вмерла диким жахом стята.

І БОГ ПОКЛАВ КЛЕЙМО...

Тюремні сонети III.

І Бог поклав клеймо на груди Пилата,
Життя, смерть, тіло й дух его прокляв
Гіршъ Каїна, бо Каїн, вбивши брата,
Не мив рук с крові, винним чувсь, тікав.

А сей, що правду чисту в руки ката
Віддав, одвіт від себе відпихав;
То й правда вся була йому віднята,
Все, чим він жив, гордивсь і віддихав.

Сім'я його пропала наче тінь,
І кесар з служби з ганьбою прогнав,
І рідний город випхнув в своїх стін.

Старий, слабий край шляху він стогнав.
Шматка просив, та до кінця ворожі
Камінням в нього кидали прохожі.

А Я К У М Е Р...

Тюремні сонети IV.

А як умер, хтось трупа взяв за ноги
І вкинув в яму й камнями прикидав,—
Та через ніч труп знов покрай дороги
Лежав—гріб тіло кляте з себе видав.

Тоді стягли тернів, бодяча купу
І трупа вергли й жар підвергли лютий;
Терни згоріли, та нічого трупу
В огні не сталося, він лежав неткнутий.

Тоді каміння жорнове на шию,
На руки й ноги начепивши, в море
Прокляте тіло вергли в чортоторію.

Та повривались шнури конопляні,
А труп Пилата, всій землі на горе,
Ще й досі плаває десь по океані.

НЕ ВИНЕН Я...

Скорбні пісні I.

Не винен я тому, що сумно співаю,
Брати мої!

Що слово до слова нескладно складаю—
Простіть мені!

Не радість їх родить, не втіха їх плодить,
Не гра пуста,

А в хвилях недолі, задуми тяжкої
Самі уста

Іх шепчуть, безсонний робітник заклятий
Склада їх—сум:

Моя бо й народня неволя, то мати
Тих скорбних дум.

ДО МОРЯ СЛІЗ...

Скорбні пісні II.

До моря сліз, під тискам пересудів
Пролитих і моя виплила краплина;
До храму людських змагань, праць і трудів
Чень і моя доложиться цеглина.

А як мільйонів куплений слезами
День світла, щастя й волі засвітає,
То чень в новім, великім людськім храмі
Хтось добрим словом і мене згадає.

НЕХАЙ і ТАК...

Скорбні пісні IV.

Нехай і так, що згину я
Забутий десь під тином,

Що всі мої думки, діла

Сліду не лишать, мов та мгла

На небі синім!

Нехай і так!

На чесне, праве діло!

За него радо в горю вмру

І аж до гробу додержу

Свій прапор ціло.

Б Е Р К У Т.

З укритого гнізда в скалистій десь щилині
С тяжким він розмахом рванувсь під хма-
ри сині—

С таємних мов джерел гнівлива думка рветься,
Облетить світ, і аж о неба звідупреться,
І б'є важким крилом, де лиш сягнути зможе,
І зве: Де правда та? Де ти, Великий Боже?
Всі зорі збігла я, атоми всі в природі
Перешукала скрізь, тебе ж спіткати годі.

В блакиті він завис недвижний, розпростертий
Мов над життям грізний, невпинний образ
смерти.

Здаєсь, що до небес він гвинтами прибитий,
Та чуєш, що він гнеть в низ, вержесь-кров
пролити.

Ти чуєш се, і жах тебе проходить зимний:
Та ж над тобою тож завис беркут нестримний!
Він не хибне тебе, хоч як високо висить!
Чи багато то ще хвиль тобі гуляти лишить? . . .
Ось рушив він. Пливе без маху крил в блакиті,

Мов човник. Долі тче днів наших пасма скриті.
Спокійно колесить, знижаєсь, знов зриваєсь,
За хмару криється, в лазурі розпливаєсь.
Лиш острій крик его вістить, що він голодний!
Так в час тиші нераз прорветься плач народний.
І защемить в душах вельможних біль таємний,
Мов землетрясення віщун, той грім підземний.

Я не люблю тебе, ненавиджу, беркуте!
За те, що в груди ти ховаєш серце люте,
За те, що кров ти п'єш, на низьких і слабих
С погордою глядиш, хоч сам живеш із них;
За те, що так тебе боїться слабша твар;
Ненавижу тебе за тее, що ти цар!
І ось блищить мій кріс, ціль добра, вистріл певен,
І вбійчєє ядро під хмари понесе він.

І замість нести смерть з гори на земне ложе,
Ти сам спіткаєш смерть під хмарами, небоже.
І не як божий суд, але як труп бездушний
Ти впадеш, судови тих моїх куль послушній.
І не остатній ти! Нас є стрільців сто сот:
І все, що звесь беркут, полоще кров'ю рот,
Вивиснуєсь над мир, тривогу й пострах сіє,
Те кулі не уйде, як слухний час наспіє.
А труп бездушний ми без жалю, без промови
Ногою копнемо, й підемо дальш на лови.

У ДОЛИНІ СЕЛО ЛЕЖИТЬ.

У долині село лежить,
По-над селом туман дрижить,
А на горбі край села
Стоїть кузня немала.

А в тій кузні коваль клепле,
А в коваля серце тепле,
А він клепле та й співа,
Всіх до кузні іззива.

„Ходіть люде с хат, іс поля:
Тут кується краща доля,
Ходіть люде по-рану,
Вибивайтесь с туману“.

Та тумани хитаються,
По-над селом сгущаються,
Розляглися по полях,
Щоб затьмити людям шлях,

Щоб закрити ім стежини
Ті, що вгору йдуть з долини
В тую кузню, де кують
Ясну зброю замість пут.

ТОВАРИШАМ ІЗ ТЮРМИ.

Обриваються звільна всі пута,
Що в'язали нас з давнім життям:
З давніх брудів і думка роскута,
Оживемо, брати, оживем!

Оживемо новим ми, повнішим
І любов'ю огрітим життям:
Через хвилі мутні та бурливі
До щасливих країв попливем.

Через хвилі нещастя і неволі,
Мимо бурь, пересудів, обмов,
Попливем до країни святої,
Де братерство і згода й любов.

Ми ступаєм до бою нового
Не за царство тиранів, царів,
Не за церков, попів ані Бога,
Ні за панство неситих панів.

Наша ціль—людське щастя і воля,
Розум владний без віри основ,

І братерство велике, всесвітнє,
Вільна праця і вільна любов!

Треба твердо нам в бою стояти,
Не лякаться, що впає перший ряд,
Хоч по трупах наперед ступати,
Ні на крок не вертатися в зад.

Се-ж остатня війна! Се до бою
Чоловіцтво зі звірством стає,
Се поборює воля неволю,
„Царство Боже“ на землю зійде.

Не моліться вже більше до Бога:
„Най явиться нам царство твоє“,
Бо молитва слаба там підмога,
Де лиш розум і труд у пригоді стає.

Не від Бога те царство нам спаде,
Не святі його з неба знесуть,
Але власний наш розум посяде,
Сильна воля і спільний наш труд.

СІДОГЛАВОМУ.

Ти, брате, любиш Русь,
Я ж не люблю, сарака;
Ти, брате, патріот,
А я собі собака.

Ти брате, любиш Русь,
Як хліб і кусень сала,
Я ж гавкою раз в раз,
Аби вона не спала.

Ти, брате, любиш Русь,
Як любиш добре пиво,—
Я ж не люблю, як жнець
Не любить спеки в жниво.

Ти, брате, любиш Русь
За те, що гарно вбрана,—
Я ж не люблю, як раб
Не любить свого пана.

Бо твій патріотизм—
Празнична одежина,

А мій, то труд важкий,
Горячка невдержима.

Ти любиш в ній князів,
Гетьмання, понування,—
Мене ж болить її
Відвічне страждання.

Ти любиш Русь, за те
Тобі і честь і шана,—
У мене ж тая Русь
Кровава в серці рана.

Ти, брате, любиш Русь,
Як дім, воли, корови,—
Я ж не люблю її
З надмірної любови,

НАРОДЕ МІЙ...

Прольог до поеми „Мойсей“.

Народе мій замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздорозжжю,
Людським призи́рством ніби струпом вкритий,
Твоім будущим душу я тріваю.
Від сорому, який нащадків пізніх
Палитиме, заснути я не можу.

Невже тобі на таблицях залізних
Записано в сусідів бути гноем,
Тяглом у поїздах їх бистроїздних?

Невже повік уділом буде твоім
Укрита злість, облудлива покірність
Усякому, хто зрадою й розбоем

Тебе скував і запряг навірність?
Невже тобі лиш не судилось діло,
Щоб виявило сил своїх безмірність?

Невже задармо стільки серць горіло
До тебе найсвятішою любов'ю
Тобі офіруючи душу й тіло?

Задармо край твій весь облитий кров'ю
Твоїх борців? йому вже не пишаться
У красоті, свободі і здоров'ю?

Задармо в слові твому іскриться
І сила й м'ягкість, дотеп і потуга
І все, чим в гору може дух піднятися?

Задармо в пісні твоїй ллється туга
І сміх дзвінкий і жалоці кохання,
Надій і втіхи світляная смуга?

О, ні! не самі сльози і зітхання
Тобі судились: вірю в силу духа
І в день воскресний твого повстання!

О, як би хвилю вдать, що слова слуха
І слово вдать, що в хвилю ту блаженну
Вздоровлює, огнем живущим буха!

О, як пісню вдать палку натхненну,
Що мільйони порива з собою
Окрилює, веде на путь спасенну!..

Як би! та нам знесиленим журбою,
Роздертим сумнівами, битим сльозами,—
Не нам тебе провадити до бою.

Та прийде час, і ти огнистим видом,
Засяєш у народів вольних колі,
Труснеш Кавказ, вперешся Бескидом,

Покотиш Чорним морем гомін волі,
І глянеш як хазяїн домовитий
По своїй хаті і по своїм полі.

Прийми ж сей спів, хоч тугою повитий,
Та повний віри; хоч гіркий, та вільний;
Твоїй будущині задаток слізьми злитий,

Твоєму генію мій скромний дар весільний.

КАМЕНЯРІ.

Я бачив дивний сон. Немов передо мною
Безмірна, а пуста і дика площина.
А я, прикований ланцом залізним стою
Під височенною гранітною скалою,
А далі тисячі таких самих, як я.

У кожного чоло життя і жаль порили,
І в оці кожного горить любови жар,
А руки в кожного ланці мов гадь обвили,
А плечі кожного до долу ся схилили,
Бо давить всіх один страшний якийсь тягар.

У кожного в руках тяжкий залізний молот,
І голос сильний нам з гори мов грім гримить:
Лупайте сю скалу! Нехай ні жар, ні холод
Не спинить вас! Зносіть і труд і спрагу й голод,
Бо вам призначено скалу сесю розбити.

І всі ми як один підняли в гору руки
І тисяч молотів о камінь загуло.
І в тисячні боки розприскалися штуки

Та відривки скали; ми з силою роспуки
Раз по раз гримали о кам'янеє чоло.

Мов водопаду рев, мов битви гук кровавий,
Так наші молоти гриміли раз у раз,
І пядь за пядею ми місця здобували.—
Хоч не одного там калічили ти скали,—
Ми далі йшли, ніщо не спинювало нас.

І кождий з нас то знав, що слави нам не буде
Ні пам'яті в людей за сей кровавий труд,
Що аж тоді підуть по сії дорозі люде,
Як ми проб'єм її та прорівнаєм всюди,
Як наші кости тут під нею зогніють.

Та й слави-ж людської зовсім ми не бажали.
Бо не герої ми і не багатирі.
Ні, ми невольники, хоч добровільно взяли
На себе пута. Ми рабами волі стали,
На шляху поступу ми лиш каменярі.

І всі ми вірили, що своїми руками
Розіб'ємо скалу, роздробимо граніт,
Що кров'ю власною і власними кістками
Твердий змуруємо гостинець і за нами
Прийде нове життя, добре нове у світ.

І знали ми, що там далеко десь у світі
Котрий ми кинули для праці, поту й мук,
За нами сльози ллють мами, жінки і діти,

Що други й недруги гнівні та сердиті
І нас і нашу мисль і діло те клинуть.

Ми знали се, і в нас нераз душа боліла
І серце рвалося і груди жаль давив.
Та сльози ані жаль ні біль пекучий тіла,
Ані прокляття нас не відтягли від діла,
І молота ніхто із рук не опустив.

І так ми далі йдем в одну громаду скуті
Всесильнов думкою, а молоти в руках.
Нехай прокляті ми і світом позабуті,
Ми ломимо скалу, рівнаєм правді путі,
А щастя всіх прийде по наших аж кістках,

З М І С Т.

	СТОР.
Гимн	5
На суді	7
Милосердним	10
Semper idem	12
Ідеалісти	14
Всюди нівечиться правда	15
Суспокій	17
Товаришам	18
Не люде наші вороги	20
Не довго жив я	21
Ви плакали	23
Незрячі голови	24
Що вовк вівцю їсть	25
Пилат Христа віддав катам	26
І Бог поклав клеймо	27
А як умер	28
Не винен я	29
До моря сліз	30
Нехай і так	31
Беркут	32
У долині село лежить	34
Товаришам із тюрми	36
Сідоглавному	38
Народе мій	40
Каменарі	43

31.884

ф $\frac{I}{B-549}$

Л. Франко

Вічний
революціонер